

Jokien menneisyys avaimena nykyisyyteen

Historical Change of Large Alluvial Rivers: Western Europe. PETTS, G.E., L. MOLLER & A.L. ROUX (eds.) John Wiley & Sons, Chichester, 1989, 355 pp.

Vuonna 1986 perustettiin Euroopan yhteisön aloitteesta tutkimusohjelma »European Large Alluvial Rivers Network», jonka tarkoituksena on selvittää Euroopassa sijaitsevien suurten jokien historiallisia vaiheita, jotta jokisysteemien nykyistä luonnetta voitaisiin ymmärtää paremmin. Tutkimusohjelman filosofinen perusajatus enteilee siten uutta luonnonmaantieteellistä paradigmaa, jonka mukaan menneisyys on avain nykyisyyteen.

Pettsin, Mollerin ja Roux'n toimittama teos »Historical change of large alluvial rivers: Western Europe» on ensimmäisiä kansainvälisen ja poikkitieteellisen tutkimusohjelman hedelmiä.

Kirjassa keskitytään Länsi-Euroopan suurissa jokisysteemeissä lähimmän 500 vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Tämä tekee kirjan erityisen mielenkiintoiseksi, sillä kyseisellä aikavälillä tapahtuneista ympäristömuutoksista on vain vähän tietoa verrattuna siihen tietomäärään, joka on saatavilla joko aivan viime vuosien tapahtumista tai vuosituhansien takaa.

Teos on luonteeltaan sekä metodologinen että empiirinen. Teorian ja käytännön mutualistinen rinnakkaiselo onkin kirjan parasta antia, semminkin kun molempia käsitellään ankaralla pieteetillä.

Nopeasti selattuna kirja vaikuttaa aluksi sekavalta ja teemojen runsaus hämmentää. Tarkempi tutustuminen paljastaa kuitenkin teoksen sisäisen logiikan.

Johdannon jälkeen käsitellään aluksi Euroopan jokien hydrologiassa tapahtuneita muutoksia ja niiden rinnastamista ilmastotapahtumiin. Tämän jälkeen seuraa metodologinen osuus, jossa esitellään kartografisten tietolähteiden käytön mahdollisuuksia jokiuomissa tapahtuneiden muutosten tutkimuksessa. Tämä Hooken ja Redmontin kirjoittama osuus kuuluu ehdottomasti teoksen helmiin.

Historiallisten karttojen ja muiden tietolähteiden käyttöä valaistaan monin esimerkein mm. Isosta-Britanniasta, Ranskasta ja Italiasta. Yksityiskohtaisia kuvauksia löytyy esimerkiksi Rein-, Rhone-, Loire- ja Pojoista. Lähteet on nimetty tarkasti ja teos sisältää monia arvokkaita luetteloita historiallisista kartoista. Kaiken kaikkiaan kartografisten menetelmien käyttö tulkintariskeineenkin tuntuu järkevältä tavalta hankkia tietoa jokiuomien läpikäymistä muutoksista, ja uskoisi Suomessakin menetelmälle löytyvän nykyistä runsaampaa käyttöä.

Kirjan loppuosaa keskittyy biostratigrafisiin ja sedimentologisiin tutkimusmenetelmiin sisältäen runsaasti esimerkkejä näin tehdyistä tutkimushankkeista. Amorosin ja van Urkin artikkeli »Palaeoecological Analyses of Large Rivers: Some Principles and Methods» on lyhykäisyydessään hämmästyttävän informatiivinen ja esittelee erilaisten bioindikaattoreiden (Cladocerotit, Chironomidit ym.) sovellusmahdollisuuksia uomaproessin tutkimisessa tuoreella ja pioneerihenkeä ilmentävällä tavalla. Case-study osuuksia on mm. Reiniltä, Weseriltä, Ranskan Garonnelta ja Belgian Meuselta.

Kirjan punaisena lankana kulkee koko ajan ihmistoiminta, jolta yksikään tutkimuskohteena olevista joista ei ole voinut välttyä. Sen jälkeen kun italialainen Castelli (1577—1643) nosti modernin hydrauliiikan tieteen asemaan, on Euroopan jokien hydrologia, morfologia ja ekologia muuttunut monella tapaa. Virtaava vesi on systeemi, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Morfologiset muutokset vaikuttavat ekologiaan ja niin edelleen. Tätä monitahoista muutosprosessia kirja pyrkii kuvaamaan, ja onnistuu lisäämään tietoa jokisysteemien mutkikkaista kiemuroista taas piirun verran.

ATTE KORHOLA
*Palaeoecological Research
Unit, Department of
Geography, University
College London*